

1995 YILI BÜTÇESİ ÜZERİNE

" : Haydar İLKER
Jeoloji Yüksek Mühendisi

Bir dünya sistemi olarak "Kapitalizm" in ana iki sorunu kar ve pazardır. Sistemin belirleyicisi olan gelişmiş ülkeler, bu sorunları kendi çıkarları doğrultusunda çözerek sistemli devamını sağlarlar. Bunun gerçekleşmesi uluslararası bir iş bölümünü gerekli kılmaktadır. Sistemin yeniden üretilip devam etmesi farklı şartlarda bu iş bölümünün de değişimini gerekli kılmakta» böylece bu değişimlere uygun politikaların uygulanması gündeme gelmektedir.

2. Dünya savaşı sonrasında 70'li yılların başına kadarki süreçte dünya ölçeğinde uygulanan Keynes'çi ekonomi politikaları gereği, Türkiye'de de ithal-ikameci olarak bilinen içe dönük sermaye birikim süreci yaşanmıştır. 70'li yılların başında esas olarak petrol fiyatlarındaki büyük artışların yarattığı pazar daralması, Keynesçi politikaların terk edilmesini gerekli kılmış, ülkemizde de ithal ikameci iktisadından ihracata dayalı dışa dönük sermaye birikim sürecine geçiş gündeme gelmiştir. Bu süreç günümüzde de devam etmektedir. İşte gerek 5 Nisan kararları gerekse bu kararların sürekliliğini sağlamaya yönelik hazırlanan 1995 yılı bütçesi böyle bir bütünlük içerisinde değerlendirilmelidir.

BÜTÇE

1995 yılı konsolide bütçesi 1 katrilyon 325 trilyon lira olarak açıklandı. Personel giderleri 428.8 trilyon, cari giderler 125 trilyon lira olarak belirlenen bütçede, transfer giderleri (esas olarak borç faizlerinin ödenmesi) 890,9 trilyon lira ile en büyük kalemler oluşturmuştur. Yatırımlara ayrılan pay ise 88.5 trilyon liradır.

• Bütçe gelirleri ise şöyle belirtilmektedir:

Hedeflenen, vergi 880 trilyon lira; vergi dışı norma! gelirler 74 trilyon

lira; özel gelirler ve Fonlar 173 trilyon lira; katma bütçe gelirleri 8 trilyon lira.

Böylece 95 yılı bütçe açığı 198 trilyon lira olarak öngörülmektedir. Ancak gerek ekonominin seyrinin oluşturduğu gelenek, gerekse 95 yılın seçim politikalarının uyulacağı yıl olması dolayısıyla bu açığın en azından öngörülenin iki katı olması beklenmektedir.

880 trilyon liralık vergi gelirinin, 290 trilyon liralık kısmını gelir vergisi, 278 trilyonluk kısmını ise KDV oluşturmaktadır. Kurumlar vergisinin ise, durgunluktan dolayı 94' ten de düşük düzeyde kalacağı beklenmektedir.

Gelir vergisinin büyük bir bölümü stopaj yoluyla kaynaktan kesilmektedir. Bu yöntemle alınan vergi esas olarak ücret ve maaşlardan kesilmektedir. İşçi ve memurlar 1995 te 170 trilyon lira ile gelir vergisinin %56' sini ödeyeceklerdir. Yine KDV ve dolaylı vergilerin büyük bir kısmını da işçi ve memurlar ödemektedir.

Ayrıca ücretlerden yapılan diğer kesintiler, kaçak işçi çalıştırmayı cazip kılmakta böylece sosyal güvenlik primleri ve vergi gelirleri azalmakta ve çalışanların büyük bir kısmı sosyal güvenlik şemsiyesi dışında kalmaktadır.

88.5 trilyon liralık yatırım harcaması devam etmekte olan yatırımların finansmanına bile yetmeyecektir. Yatırım-Bütçe oranı 1990 da %13;2 idi 95' de bu oran %9.7 dir. Bütçede zaten yetersiz olan vergilerin dışında yaratılması düşünülen ek bir kaynak yoktur. Yani özelleştirmeden elde edilecek gelirlerin önemli bir kısmı da borç ödemelerinde kullanılacaktır. Böylece üretim, yatırım ve istihdam açısından geçmiş yıllara oranla daha fazla daralmalar olacak, yeni borç ve kredilerin bulunması zorunlu olacaktır.

Özel sermaye sürekli olarak spekülâtif alanlara kaymakta, en büyük sanayi kuruluşların dahi gelirlerinin önemli bir kısmı üretim dışı faaliyetlerden (repo vb) gelmektedir. Yatırımı öngörmeyen böylesi bir bütçe spekülâtif alanları daha da cazip kılacak, böylece neredeyse bütçeye yaklaşan kayıt dışı ekonomi (1 katrilyonun üzerinde) genişlemesini sürdürecektir. Bu ekonominin en büyük payandalarından olan götürü vergi de halen devam etmektedir.

İSTİHDAM

- 31.12.94 itibariyle boş olan işçi kadroları ve bu tarihten sonra boşalacak olanların hiç bir işleme tabi kalmaksızın iptal edilmiş sayılacağı belirtiliyor.

- İl özel idareleri, belediyeler ve bunların kurdukları birlik ve müesseselerdeki serbest memur kadroları ve sürekli işçi kadrolarından 31.12.94 tarihi itibariyle boş olanlar ve daha sonra boşalacak olanların açıktan atama ile kullanılması İç İşleri Bakanlığı'nın iznine tabi kılınmakta. Yine KİT'lerdeki aynı tarih itibariyle boş olan ve daha sonra boşalacak olan kadrolara açıktan personel atanması yasaklanmakta ve ihtiyacın kurum içinden nakil yoluyla karşılanması öngörülmektedir.

- Geçici işçilik yılda 3 ay ile sınırlandırılmakta
- İşçilerin bir kısmı memur yapılmak istenmekte, emeklilik hakkını kazananların emekli edilmesi öngörülmekte.
- Genel ve katma bütçeli kurumların yürüttüğü hizmetler, il özel idarelerince yerine getirilirse, işçilik ödeneği W özel idarelerine aktarılmakta, böylece asgari ücretle işçi çalıştırılması yaygınlaştırılmak istenmektedir.

1995 YILI BÜTÇESİ İLE "SOSYAL DEVLET" ANLAYIŞINDAN UZAKLAŞILMAKTA

- Maaş artışları çok düşük tutuluyor
- İlaç katılım payları %50' lere kadar artırılıyor.
- Servisler paralı hale getiriliyor.
- Personel alımları durduruluyor
- Boş kadrolar iptal ediliyor.
- Teşvik ikramiyeleri kesiliyor.
- İşçiler memur yapılmak isteniyor.
- Geçici işçilik 90 gün ile sınırlandırılarak, bunların sosyal sigortanın sağlık hizmetlerinden faydalanması engelleniyor. (120 gün prim ödemesi gerektiğinden)
- İşsizlik sigortaları konusunda hiçbir gelişme yok.
- Zorla emekli edilmelerle, memur ya da sözleşmeli statüye geçmeyi reddedenlere ihbar tazminatı ödenmiyor.
- Sağlık hizmetlerine bütçenin %3.6' sı eğitim hizmetlerine ise %10' u ayrılmakta. Bu rakamlar cari harcamaları dahi karşılamayacak düzeydedir

Üretim ve yatırımı dışlayan, istihdamı daraltan, sosyal devlet anlayışını terkeden bu bütçe ile yıllardır uygulanmakta olan bir plan sonuçlandırılmak istenmektedir.

TÜRKİYE'NİN HALKİYEN'DEN GÜNÜMÜZE POLİTİK JEOLOJİ KESİTLERİ

Şemalîk

KGDB

BDGK

HALKİYEN

DEMOKRATİYEN

MAYISEN

ADALETİYEN

MARTİYEN

MARTOCAK

EYLÜLİYEN

NİSANİYEN

Ölçeksiz